

## SEDEŽ NEKDANJE ZMINŠKE OBČINE

K članku Fr. Štukla »Uprava in arhiv občine Zminc« v lanskih Loških razgledih je napisal Janko Šink iz Puštala:

»Trditev, da je bil sedež zminške občine od vsega začetka vedno v Puštalu, ne drži. Dokler je bil župan občine Zminc Luka Dagarin, je bil sedež občine res vedno v Puštalu, in sicer v njegovi hiši, po domače pri Martancu. V času županovanja Franca Hribernika st. je bil sedež občine še vedno v Puštalu v hiši Mine in Marjane Hribernik na Dobravi, sester župana Franca Hribernika. Za njim je bil izvoljen za župana Švavnar (domače ime) iz Zminca. Dokler je bil župan Švavnar, je bil sedež v njegovi hiši, v takrat znanj gostilni Švavnar v Zmincu. Za njim je bil župan Petič (domače ime) iz Bodovelj. Sedež občine se je preselil v njegovo kmečko hišo v Bodovlje. Najverjetneje se je sedež občine od komasaciji občin zopet preselil v Puštal. V hiši sedanjega lastnika Jožeta Trojarja je bil sedež občine vse do okupacije leta 1941, brez ozira, od kje je bil župan doma. Dobro se še spominjam, da so vaščani vasj Sore negodovali ob tej komasaciji ter jo sprejeli šele pod pogojem, da se sedež prenese v Puštal. To se je tudi zgodilo.«

K Štuklovi opombi na str. 202 lanskih LR, da je »pisava koncepta enaka pisavi takratnega zminškega župana Luke Dagarina«, pripominja Janko Šink:

»Luka Dagarin leta 1919 ni bil več zminški župan. Bil je zminški župan nad 20 let. Vendar je v zadnjem ali predzadnjem letu I. svetovne vojne prepustil županstvo podžupanu Francu Hriberniku st., po domače Dobravcu, da ga je tako rešil mobilizacije. Dagarin je bil namreč že prestar ter ga mobilizacija tako ali tako ni več doletela. Omenjeni koncept je brez dvoma pisal Dagarin, vendar ne več kot župan. Še kot otrok se spominjam, da se je o tej zadevi (o predlogu za razdelitev zemljišča puštalske graščine, op. uredništva) po Puštalu veliko govorilo, vendar se spominjam, da so rekli, da razlastitev ni mogoča, ker je posestvo premajhno. Navedena prošnja gotovo ni bila odposlana, kakor je tov. Štukl tudi ugotovil.«

## K ČLANKU »NENAVADNA ŽIVLJENJSKA POT«

V Loških razgledih, 15/1968, str. 206 do 207, je bil objavljen članek »Nenavadna življenjska pot«, kjer piše avtor, da je

bil **Jožef Jeram**, poznejši **Peter Josip Jeram**, znani ustanovitelj prve slovenske naselbine Rajske doline v severni Kaliforniji, rojen 7. marca 1844 v Smolevi 38 pri Selcih.

Ker sta to dve različni osebi, in ne ena, kot napačno sklepa avtor, prosim, da objavite naslednje pojasnilo: Jožef Jeram, sin kmeta Lovrenca in Marije roj. Demšar, je bil res rojen 7. marca 1844, ali je samo brat Petra Jerama, ki si je v Ameriki nadel še srednje ime Josip. Ta pa je bil rojen **28. julija 1857**. Gimnazijo je obiskoval v Kranju, in kot je razvidno iz vpisnice za leto 1873, izstopil iz tretjega razreda ter še isto leto odpotoval v Ameriko z indijanskim misijonarjem Janezom Čebuljem, ki je bil tačas v domovini. Tam je nadaljeval študije na St. Francis Seminaryju v bližini mesta Milwaukee, Wis. in bil v juniju 1880 posvečen za duhovnika, ko še ni izpolnil 23 let.

O osebnosti Petra Jerama in njegovem delu je obširno pisal že dr. Janez Zaplotnik v Ave Maria koledarju 1958, ki je tudi prvi ugotovil pravilne rojstne podatke, katere sem preveril v arhivu matice Ljubljanske nadškofije.

**Literatura:** Ave Maria koledar 54/1958, str. 69—81 in rokopis članka »Iz zgodovine slovenskih naseljencev v Kaliforniji — Jeramov poskus združništva v Rajski dolini«, ki bo izšel v Koledarju Slovenske izseljenske matice za leto 1970.

Jože Bajec

## ŠE NEKAJ O ČIPKARSTVU NA SLOVENSKEM

K članku Boža Račiča o čipkarstvu, ki je bil objavljen v lanski številki Loških razgledov, navajam zaradi večje popolnosti podatke, ki jih je v svoji knjigi »Zgodovina Idrije« objavil idrijski mestni župnik msgr. Mihael Arko. Knjiga je izšla v Gorici (Italija) leta 1931. Znana je predvsem ljudem Slovenskega primorja, na območju današnje občine Idrija pa je last številnih družin. Zunaj tega območja jo le malo poznajo, kar je razumljivo, če vemo, v kakšnih razmerah je sploh mogla iziti leta 1931.

V poglavju »Čipkarska šola« na straneh 229—231 omenjene knjige, je o čipkarstvu na Idrijskem takole zapisano:

»Kdaj so naše žene in dekleta začele čipkati, se ne da dognati. (Moja pripomba: Zanimivo je, da Arko nikjer ne rabi izraza klekjanje, klekljati.) Pripovedujejo, da je gospa nekega češkega rudniškega uradnika prva učila nekatere že-

ne, kako se vezejo in napravljajo okraški po stanovanju. Nekateri so bile posebno spretne in so vzorcu, ki so ga imele pred seboj, še kaj same dodale po lastnem okusu. Tako so se počasi same učile, boljšale in napredovale in svoje izdelke v denar spravljale. Tudi trgovci so nekoliko pripomogli, ker so dajali čipkaricam vzorce — »risane papirce«, po katerih so izdelovale različne vrste čipk. Leta 1834 so poročali, da se v Idriji zasluži za čipke 3000—4000 fl.

Največ pa je pripomogla do veljave in umetne izdelave idrijskih čipk Ivana Ferjančič. Rojena v Idriji 20. decembra 1850, je stopila v ljudsko šolo leta 1859. Prvi razred je završila z odliko, bila je prva premijantka. Izmed ženskih ročnih del je imela največje nagnjenje do čipkarstva. Veselje do tega jo je pripravilo, da je šla na Tirolsko v Konsberg poučevat v čipkarstvu. Vrnivši se domov, je s svojo sestro Antonijo začela izdelovati nove vzorce, ki so odprli idrijskim čipkam pot na svetovni trg.

Tedanje ministrstvo se je za mlado nadarjeno čipkarico začelo zanimati. Povabilo jo je na Dunaj. Po razgovoru z njo so ustanovili čipkarsko šolo v Idriji, ki jo je vodil katehet Ivan Juvan; prva učiteljica pa je bila Ivanka Ferjančič. To se je zgodilo leta 1876. Namen šole je bil naučiti in izuriti dekleta v izdelovanju finih čipk. Izdelovale so čipke v sukancu (cvirnu), bombažu, volni, svili pa tudi s srebrno in zlato nitjo. Dobrodejni vpliv čipkarske šole se je razširil na vso okolico Idrije in še daleč naprej do Vrhnike, Zeleznikov, Sorice, na Primorsko do Šebrelj in Cerknega.

V Idriji je bila taka šola zelo potrebna. Ker je nastala velika konkurenca, bi bile idrijske čipke zaostale, ko bi ne bili napredovali s časom in okusom. Tako je pa ravno po šoli prišlo v Idrijo mnogo denarja, saj jih je čipkalo skoraj 1000; celo deklice od 5—6 let so se začele igrati s čipkarskim orodjem.

Leta 1903 se je čipkarska šola razširila. Do takrat je imela le dva oddelka, na katerih so poučevali samo praktično čipkanje. Sedaj so pritegnili še teoretični pouk za celo leto v nemščini, obrtnem spisu, knjigovodstvu, računanju in risanju. Tako so si mlada dekleta spopolnila znanje, da so lahko postale čipkarske učiteljice, blagajničarke ali računovodkinje.

Leta 1895 je postal kurator šole učitelj na ljudski šoli Ivan Vogelnik. Ker je imel izpit za meščanske šole, je postal vodja in pozneje nadzornik čipkarskih šol.

Da bi zvišali cene in nadzorovali izdelane čipke, je šola tudi sama prodajala. Začelo se je s cerkvenimi čipkami, ki so bile izdelane v slogu, primernem svetišču. Prodajal so jih veliko, ker so bile dobro vezane. Češke čipke so bile le pletene in so se zato kmalu raztrgale.

Ker je v Idriji kupčija s čipkami na šoli čedalje bolj cvetela, (Vogelnik je vpeljal celo neko zavarovanje za podporo obolelim čipkaricam), so postali na Dunaju pozorni na daljno Idrijo. Kar je med hribi v malem močje, se lahko nadaljuje v centrali še z večjim uspehom. Leta 1907 je država prevzela vso kupčijo v svoje roke in poklicala Vogelnika na Dunaj. Vse šole — veliko jih je bilo na Češkem — so pošiljale svoje izdelke v centralo, ki je razširila trgovino po vseh državah, celo v daljno Ameriko.

Tudi od privatnih čipkaric je jemala. Pritožili so se pa trgovci, češ mi moramo plačati davek od svoje obrti, država pa brez teh stroškov ceneje prodaja. Država se je vdala in leta 1912 opustila kupčevanje; samo kar so učenke izdelale v šolskih prostorih, so morale pošiljati v zavod za žensko domačo obrt na Dunaj.

Čipkarska šola še sedaj obstoji. Centrala in nadzorstvo je v Gorici. Čipkarski izdelki so bili odlikovani na raznih razstavah v Italiji, Avstriji, Franciji in Rusiji.

Ciril Zupanc

## GROZILNO PISMO LOŠKIH FANTOV A. KRENNERJU

praes. 12/9. 897

št. 652

Častitlivi gospod Krener!

Mi loški fanti vam nasnanimo, kar mi mislimo narbolprav je za vas, da vse te puštovske kurbe v enmo tednu is fabrike ispodite, če ne se vam sna skos to velika nesreča prigoditi vaš jez je terden, pa dinamitam se ne bo branil. Katerih se nam ne pomankuje še hujših nasledkov se bojte nas koker je ta če se to nesgodi kar mi čemo.

Vi lahko dobite mestne dekleta, katere bojo sa ta denar delale kakor puštavske sdei pa naredite kakor je vam ljuba.

Per besed ostanemo mi fanti če prav en par let aresta dobimo...

Od vsih mestnih fantov preserčno so oni posdravljeni Gospod Krener

Sklenemo in storjeno bo.

Kot je razvidno z druge strani dopisa, je tovarnar sukna Krenner (sedanji Šešir) grozilno pismo nesel na občino županu Blažu Moharju, ki je zadaj podpi-